

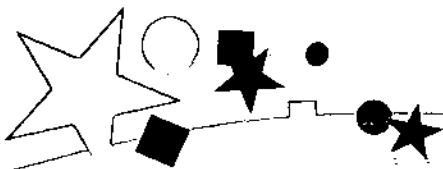
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# دیکتہ شب

دوم ابتدایی

www.kotab.ir

مؤلف: فردوس یوسفان نجف آبادی  
(خالہ فردوس)



|                     |                                                    |
|---------------------|----------------------------------------------------|
| سرشناسه             | یوسفان نجف آبادی، فردوس، ۱۳۵۶                      |
| عنوان و نام پدیدآور | دیکته شب دوم ابتدایی؛ مؤلف: فردوس یوسفان نجف آبادی |
| مشخصات نشر          | تهران، گل‌واژه، ۱۳۹۰.                              |
| مشخصات ظاهری        | ۱۰۸ص - منبوس ۲۲، ۲۹س م                             |
| شابک                | ۹۷۸-۹۶۴-۴۸۲-۷۹۷-۶                                  |
| وضعیت فهرست نویسی   | فیبا                                               |
| موضوع               | فارسی - املا - راهنمای آموزشی (ابتدایی)            |
| ردیفی کنگره         | ۱۳۹۰ ی ۸۴ ف LB۱۵۷۷                                 |
| رده‌بندی دیویی      | ۳۷۲/۴۳۲۰۷                                          |
| شماره کتابشناسی ملی | ۲۵۰۶۴۱۳                                            |

## دیکته شب دوم ابتدایی

- ناشر: مؤسسه انتشاراتی گل‌واژه
- مؤلف: فردوس یوسفان نجف آبادی (خاله فردوس)
- ویراستار علمی: مهدی حجتی
- امور هماهنگی تألیف: مهناز عزیزآبادی
- ویراستار: سمیه ده‌حقی
- مدیر هنری: فرزین صادق‌زاده
- صفحه‌آرا: حدیثه رجبی
- رنگ‌آمیزی و گردآوری تصاویر: سمیه پورغلامی
- ناظر تولید: سید شهاب‌الدین ملا سعیدی
- لیتوگرافی: شمیم
- چاپخانه: نقش ایران
- صحافی: فجر قائم
- نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۰
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۸۲-۷۹۷-۶
- شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۴۱۰۰ تومان

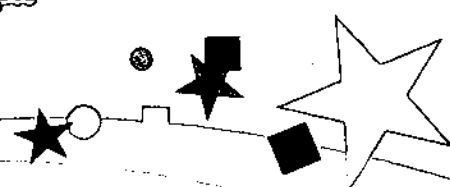
دفتر مرکزی | خیابان لبافی‌نژاد | بین فخررازی و دانشگاه | پلاک ۱۸۴ | تلفن: ۶۶۴۶۵۴۲۳ - ۶۶۴۶۲۸۲۰

فروشگاه‌های گل‌واژه:

گل‌واژه | خیابان انقلاب | خ ۱۲ فروردین | پلاک ۲۸۴ | تلفن: ۶۶۴۱۹۰۵۵  
واژه‌نگار | خیابان انقلاب | بین خ ۱۲ فروردین و فخررازی | مجتمع فروزنده | پلاک ۳۲۰ | تلفن: ۶۶۴۶۶۰۱۲

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای مؤسسه گل‌واژه محفوظ است.

تلفن اطلاع‌رسانی و فروشی: ۰۲۱ - ۶۱۵۰





## سخنی با آموزگاران بزرگوار و اولیای گرامی

دانش‌آموزان زیادی وجود دارند که در درس دیکته دچار مشکل هستند و به خاطر غلط‌هایی که می‌نویسند نمره‌ی کمتری می‌گیرند. معمولاً معلمان و والدین برای تقویت دیکته‌ی آن‌ها به راه‌های زیر متوسل می‌شوند:

- به کودک پند و اندرز می‌دهند و از او کوشش بیشتری طلب می‌کنند.
- کودک را تحقیر و مؤاخذه می‌کنند.
- هر کدام از والدین، دیگری را مقصر می‌دانند.
- از کودک می‌خواهند درست کلمه را چند بار بنویسد.

آیا فکر می‌کنید روش‌های نام‌برده یا روش‌های دیگر می‌تواند مشکل دیکته دانش‌آموز را حل کند؟

در تعریف‌های عامیانه، غلط‌های دانش‌آموز را بدون تفکیک، به بی‌دقتی او نسبت می‌دهند، اما با کمی موشکافی و کارشناسی در این زمینه می‌توان غلط‌های دانش‌آموزان را به گروه‌های مختلف تفکیک کرد و با تشخیص علت اصلی هر گروه، در صدد حل هر کدام برآمد. در این صورت بدون ایجاد مشکلات چیران‌ناپذیر برای کودک و صرف هزینه‌های زیاد می‌توانیم مشکلات دیکته‌ی دانش‌آموز را برطرف کنیم.

با اندکی دقت در دیکته‌های دانش‌آموزان، می‌توان مشکلات آنان را به گروه‌های زیر تقسیم کرد:

### ۱) کم بودن حافظه‌ی دیداری:

دانش‌آموزی که به خاطر نیاورده است، سطل یا کدام یک از حروف «ت» یا «ط» نوشته می‌شود، دچار این نوع اختلال است. به عنوان مثال:

منزور (منظور) - هیله (حیله) - مقازه (مغازه) - اسحاب (اصحاب) - یچار (بهار) - هولہ (حوله)

علت عمده‌ی این نوع غلط‌های املائی، ضعف حافظه‌ی دیداری است. یعنی کودک به خوبی قادر نیست در کلمه، تصویر حرف موردنظر را به خاطر بیاورد. رونویسی کردن درست کلمه، می‌تواند به دانش‌آموز کمک کند؛ اما این کمک لزوماً به سایر کلمات انتقال نمی‌یابد. پس بهتر است طی یک کار زیربنایی، حافظه‌ی دیداری دانش‌آموز را تقویت کنید.

### ۲) ضعف تمیز دیداری:

ضعف تمیز دیداری یعنی این که کودک در ادراک ریزه‌کاری‌ها و جزئیات کلمه‌ای که به خاطر سپرده است، دچار مشکل است و در نتیجه، در نوشتن آن‌ها مرتکب اشتباه می‌شود. به عنوان مثال:

دوز (دور) - خانه (خانہ) - زور (روز) - دوس (دوست) - بتر (تبر)

ادراک دیداری (تمیز دیداری) به چند نوع تقسیم می‌شود و برای درمان این قبیل مشکلات، باید تمرین‌هایی برای دانش‌آموز تدارک دید که در حیطه‌ی انواع ادراک دیداری قرار داشته باشند.

### ۳) مشکلات آموزشی:

مثال‌های زیر بیانگر عدم آشنایی دانش‌آموز با قواعد نگارشی است:

خُش (خوش) - امیرمؤمنین (امیرالمؤمنین) - خوروس (خروس) - اصحابه (اصحاب) - میگوفت (می‌گفت)

اهم قواعد نگارشی بعد از این مبحث آمده است، توصیه می‌شود آن را مطالعه فرمایید.

### ۴) کافی نبودن حافظه‌ی شنیداری:

غلط‌های زیر به حساسیت شنیداری مربوط است:

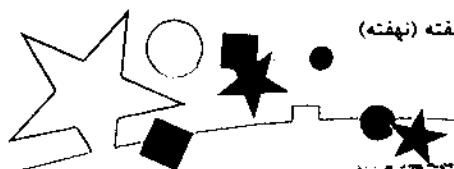
مسباک (مسواک) - زمبور (زنبور) - صب (صبح) - رفتن (رفتند) - پمبه (پنبه) - جاله (ژاله) - دمبال (دنبال)

یعنی کودک در شنیدن صداها، حساس نیست.

### ۵) کم‌دقتی:

پرورش نیافتن دقت در دانش‌آموز، باعث مشکلاتی شبیه به موارد زیر می‌گردد:

شمال (شغال) - عسل (عسل) - گردش (گردش) - دابستان (دبستان) - سبز (سبز) - گندم (گندم) - نهفته (نهفته)



به نوعی می‌توان گفت، مشکلاتی که در گروه‌های ۱ تا ۴ نگنجد، کم‌دقتی دانش‌آموز محسوب می‌شود. تمریناتی که برای این گروه‌ها ارائه می‌شود، به صورت ضمنی، دقت دانش‌آموز را نیز تقویت می‌کند.

این مباحث، خلاصه‌ی بخش‌هایی از کتاب «درمان اختلالات دیکته‌نویسی» نوشته‌ی «دکتر مصطفی تبریزی» از انتشارات «فراروان» می‌باشد. این کتاب حاوی اطلاعات بسیار ارزنده‌ای در زمینه‌ی اختلالات دیکته‌ی دانش‌آموزان است و به مربیان و اولیای محترم توصیه می‌شود. آن را با دقت مطالعه فرمایند. به عنوان مثال، بخشی از راهکارهای ارائه شده در کتاب یاد شده، برای تقویت حافظه‌ی دیداری، به شرح زیر است:

۱. ابتدا تصویر دو شیء را انتخاب کرده و یک‌به‌یک به دانش‌آموز نشان دهید. سپس تصاویر را مخفی کرده و از او بخواهید که آن اشیا را نام ببرد.
۲. تمرین بالا را انجام داده و بعد از موفقیت در هر مرحله، تعداد تصاویر را زیاد کنید. دانش‌آموزان، در پایه‌های اول و دوم دبستان، می‌توانند تا پنج تصویر را در حافظه نگه دارند.
۳. مجموعه‌ی محدودی از اشیا را به ترتیب بچینید و از دانش‌آموز بخواهید نام و ترتیب آن را به خاطر بسپارد. سپس چشمان او را ببندید و چند شیء را جابه‌جا کنید. بعد از او بخواهید که اشیا را به ترتیب قبلی بچیند.
۴. چند کارت مقوایی تهیه کنید. روی هر کارت یک کلمه بنویسید و کارت‌ها را به دانش‌آموز بدهید تا کلمه‌ها را به خاطر بسپارد. سپس کارت‌ها را از او بگیرید. دور از دید او، یکی دو کارت را بردارید و بقیه را به دانش‌آموز بدهید و از او بخواهید تا کارت‌های برداشته شده را نام ببرد.

نکته حائز اهمیت آن است که تحقیقات نشان داده است که اگر قبل از شروع دیکته، دانش‌آموزان را با بازی‌های دقتی - تصویری، مشابه بازی‌های موجود در کتاب پیش رو درگیر کنیم، دقت آن‌ها هوشیار شده، آمادگی بسیار بیش‌تری برای صحیح‌نویسی پیدا می‌کنند و خطاهای ایشان به طور محسوسی تقلیل می‌یابد. مؤلف به دلیل حصول نتایج شگفت‌انگیز برخاسته از این روش، رعایت و تجربه‌ی این مورد را به همکاران بزرگوار و اولیای گرامی، توصیه و بر آن تأکید می‌کند.

کتابی که بیش روی شماس، تمریناتی است که بر پایه‌ی تجربیات مؤلف و مطالب مندرج در کتاب یاد شده، تدوین شده است. ایده‌ی تألیف این کتاب در یک همایش با حضور جناب آقای دکتر تبریزی و بعد از آشنایی با تحقیقات ایشان در زمینه‌ی مشکلات دیکته‌ی دانش‌آموزان، به ذهن رسیده است. شما اولیای گرامی می‌توانید با تمرینات مشابه تمرینات کتاب پیش رو و تشویق‌های به‌جا و مناسب، با بردباری دانش‌آموز را در راه رفع مشکلات دیکته، یاری کنید و مطمئن باشید با این کار، حتماً به نتایج خوبی دست خواهید یافت.

## چند قاعده‌ی مهم نگارشی

«ب» ربط

وقتی صدای «ب» در انتهای کلماتی همچون «اصحاب کهف»، «دیدن شکل»، «سال آینده» و امثال آن می‌آید، اصطلاحاً «ب» ربط نامیده می‌شود. بسیاری از دانش‌آموزان، در نوشتن صدای «ب» در انتهای کلمه، دچار مشکل می‌شوند. به عنوان مثال، واژه‌های «اصحاب، دیدن و سالی» را به صورت «اصحابه، دیدنه و ساله» می‌نویسند یا برعکس، واژه‌های «نامه، خسته و پرده» را به شکل «نام، خست، پرد» می‌نویسند.

روش آموزش «ب» ربط به شرح زیر است:

به دانش‌آموز تفهیم نمایید که هر موقع بعد از تلفظ یک کلمه، منتظر شنیدن کلمه‌ی دیگری است. از «ب» ربط و در غیر این صورت از «ه» استفاده نماید. به عنوان مثال، چون بعد از شنیدن کلمه‌ی «سال» منتظر کلمه‌ی دیگری است، می‌بایست از «ب» ربط استفاده کند؛ ولی چون بعد از شنیدن کلمه‌ی «نامه» منتظر کلمه‌ی دیگری نیست، می‌بایست از «ه» استفاده نماید.

۱. «ب» و «ن» دستوری

حروف «ب» و «ن» در ابتدای کلماتی مثل «بخور، بگذار، نرو» و امثال آن‌ها، «ب» و «ن» دستوری نام دارد. بسیاری از دانش‌آموزان در نوشتن «ب» و «ن» دستوری در ابتدای کلمه، دچار مشکل می‌شوند. به عنوان مثال، واژه‌های «بخور، بگذار و خواب» را به شکل «به‌خور، به‌گذار و نه‌خواب» می‌نویسند و آن را با واژه‌هایی همچون «به ماشین، به خانه، به دنیا و ...» اشتباه می‌گیرند.

روش آموزش «ب» و «ن» دستوری به شرح زیر است:

✓ روش اول:

به دانش‌آموز تفهیم نمایید که هر موقع کلمه، بدون «به» یا «نه» معنی مشخصی ندارد. نیاز به «ب» یا «ن» دارد و این «ب» یا «ن» می‌بایست به کلمه بچسبد. به عنوان مثال در مورد واژه‌ی «بخور» عبارت «خور» به تنهایی معنی ندارد و مطابق قاعده‌ی فوق، «ب» دستوری در ابتدای کلمه نیاز است؛ ولی در مورد عبارت «به دنیا» واژه‌ی «دنیا» به تنهایی دارای معنی کاملی است و از این رو، مطابق قاعده، نمی‌بایست با «ب» دستوری و به شکل «بدنیا» نوشته شود.



## ✓ روش دوم:

مفهوم امر و نهی را برای دانش آموز تعیین کنید و سپس به او تفهیم کنید که اگر بعد از شنیدن کلمه، احساس دستور دادن یا دستور شنیدن به او دست می‌دهد از «ب» و «ن» دستوری و در غیر این صورت از «ه» و «ه» استفاده نماید.

### □ «گزار» و «گذار»

دیده می‌شود که حتی بزرگ‌ترها هم در مورد املای صحیح کلماتی مثل «جاگذاری، شکر گزار، سپاس گزار و سرمایه گذار و ...» دچار تردید و اشتباه می‌شوند. روش آموزش املای صحیح «گزار» و «گذار» در کلمات ترکیبی به شرح زیر است:

اگر با شنیدن کلمه، انجام یک کار و جابه‌جایی فیزیکی (گذاشتن چیزی در جایی) قابل تصور است، کلمه با «ذ» و در غیر این صورت با «ز» نوشته می‌شود. به عنوان مثال، با شنیدن کلمه‌ی «گذاشتن» انجام یک کار فیزیکی، یعنی قرار دادن یک چیز در یک جا به ذهن خطور می‌کند، از این رو کلمه با «ذ» نوشته شده است؛ ولی با شنیدن کلمه‌ی «سپاس گزار» انجام یک کار فیزیکی قابل تصور نیست؛ از این رو این کلمه با «ز» نوشته می‌شود.

### □ جمع بستن با «ان»

«ه» یا «ه» در کلماتی مثل کوه یا نگه‌داری دارای «ه» تلفظ شده و حرف محسوب می‌شود؛ ولی در کلماتی مثل ستاره یا فرزانه «ه» تلفظ شده و صدا، محسوب می‌شود. در کلمات گروه دوم، موقع جمع بستن با «ان» صدای «ه» یا «ه» حذف و به جای آن «گان» قرار می‌گیرد. مثلاً جمع کلمه‌ی «ستاره»، «ستارگان» و جمع کلمه‌ی «فرزانه»، «فرزانگان» می‌شود.

### □ «ه» یا «ه» + «گی»

اگر انتهای کلمه، دارای یکی از حروف «ه» یا «ه» باشد و بخواهیم «گی» را به آن کلمه متصل کنیم، «ه» یا «ه» حذف و به جای آن، «ه» قرار می‌گیرد. مثلاً بعد از اتصال «گی» به کلمه‌ی «راننده»، داریم «رانندگی» یا «خواننده» + «گی» می‌شود «خوانندگی» یا «همیشه» + «گی» می‌شود «همیشگی». بهتر است این قانون و قانون‌های قبل و بعد را در قالب قصه، برای دانش آموز تبیین نمایید تا جذاب شده و در ذهنش نقش ببندد.

### □ «خوا» استثنا

«خوا» در اغلب کلمات «خا» خوانده می‌شود. اصطلاحاً می‌گوییم شکلش «خوا» و صدایش «خا» است. همان‌طور که می‌بینید «خوا» از قواعد عادی خواندن، تبعیت نمی‌کند و از این رو «خوا» استثنا نامیده می‌شود. مثل: خواندن - خواب - خواهر - خواستن - خواهش این موارد، قاعده‌ای ندارد و دانش آموز باید شکل این کلمات را به ذهن بسپارد.

### □ «أ» استثنا

در برخی از کلمات «و» صدای «أ» می‌دهد. مثل «خورشید» که «خورشید» خوانده می‌شود. این «واو» را اصطلاحاً «أ» استثنا می‌گویند.

## مثال‌های دیگر:

نوک - دو (عدد ۲) - می‌خورد - خوش - خوراکی

این موارد هم، قاعده‌ای ندارد و دانش آموز می‌بایست شکل این کلمات را نیز به ذهن بسپارد.

### □ «می» کاری

اگر کلمه‌ای بر انجام دادن کار، رخ دادن اتفاق یا حالتی دلالت کند و در ابتدای این کلمه «می» بیاید از «می» به شکل جدا استفاده می‌شود. برای تفهیم به دانش آموز، این «می» را اصطلاحاً «می» کاری می‌نامیم. مثل «می‌کارند، می‌روند و ...»

**نکته:** تبیین صحیح نکته زیر، در صحیح‌نویسی دیکته مؤثر است:

قبل از «بود، است، شد، ام، ای، ایم و آید» از «ه» یا «ه» استفاده می‌شود. مثال: داده بود - رفته است - خواسته شد - خوانده‌ام - شسته‌ای در پایان از حسن توجه شما برای مطالعه‌ی این مبحث تشکر می‌نمایم.

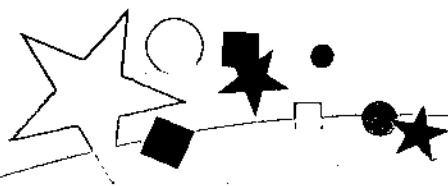
## منابع و مراجع:

- درمان اختلالات دیکته‌نویسی، دکتر مصطفی تبریزی، انتشارات فراخوان

- تست‌هایی برای تقویت هوش و استعداد تحصیلی کودکان، مسرور نعمت الهی، انتشارات فرزین

- مغز و آموزش، اریک جنسن، ترجمه‌ی لیلی محمدحسین، سپیده رضوی

فردوس یوسفان نجف‌آبادی (خاله فردوس)



# مطالب فهرست



|                       |    |                                  |
|-----------------------|----|----------------------------------|
| درس اول               | ۷  |                                  |
| درس سوم               | ۱۸ | درس سیزدهم ..... ۶۷              |
| درس چهارم             | ۲۳ | درس چهاردهم ..... ۷۲             |
| خودآزمایی درس ۱ تا ۱۵ | ۸۰ |                                  |
| خودآزمایی درس ۱ تا ۵  | ۳۲ | درس شانزدهم ..... ۸۱             |
| درس پنجم              | ۳۴ |                                  |
| درس هشتم              | ۴۳ | درس هجدهم ..... ۸۹               |
| درس نهم               | ۴۷ | درس نوزدهم ..... ۹۳              |
| درس دهم               | ۵۰ | درس بیست و دوم ..... ۱۰۲         |
| خودآزمایی درس ۶ تا ۱۰ | ۵۷ | خودآزمایی درس ۱۶ تا ۲۲ ..... ۱۰۶ |
| درس یازدهم            | ۵۸ |                                  |

